

Anglès encara no té un local per tothom: la participació i la cohesió comunitària i els locals socials.

Anglès hasn't got an equipment for everybody: community participation and cohesion and social equipments.

Pia Bonadona i Puigdemont, Universitat de Girona

Resum

Vivim amb la “pressa” posada al cos, i poques vegades parem per observar la importància que tenen les relacions socials, la comunitat i la participació desvinculada del capital. Aquest article presenta un diagnòstic sobre la participació i cohesió comunitària i els agents socials del poble d'Anglès. La recollida de dades s'ha fet a través d'un qüestionari respost per 302 persones. La informació extreta dels principals agents socials (tècnics membres de la Taula Comunitària i el teixit associatiu) s'ha recollit durant els grups de discussió. Els resultats d'aquesta investigació indiquen que la participació actual al municipi té relació amb la participació en el teixit associatiu i amb la dificultat de tenir a l'abast tota l'oferta d'activitats actual. Alhora, aquesta té un impacte directe amb la percepció sobre la cohesió social i el sentiment de segregació. S'evidencia la necessitat d'un local social com a espai on revertir aquestes mancances socials. Es conclou que hi ha una voluntat general d'establir mecanismes que fomentin la participació i es potenciï el sentiment de cohesió comunitària al municipi.

Paraules clau: Agents socials, participació comunitària, cohesió comunitària, locals socials.

Abstract

We live with the “rush” in our bodies, and we rarely stop to observe the importance of social relations, community, and participation detached from capital. This article presents a diagnosis of community participation and cohesion and local social agents in Anglès. The data collection was carried out through a questionnaire answered by 302 people. The information from the main social agents (technical members of the Taula Comunitària and the associative collective) was collected during the discussion groups. The results indicate that the current participation

in the village is related to the associative collective's participation and to the access to all the current activities' offer's difficulty. At the same time, it has a direct impact on social cohesion's perception and segregation's feeling. The need for a social equipment to alleviate these social deficiencies is evident. It's concluded that there's a general will to establish mechanisms that encourage participation and enhance the feeling of community cohesion in the municipality.

Keywords: Social agents, community participation, community cohesion and social equipments.

1. Introducció

L'11 de setembre del 1977, després de la mort del dictador espanyol Francisco Franco, un grup de joves d'Anglès contraris al franquisme i que el poble els va posar el nom d'"Ateneu Anglesenc", van organitzar una manifestació que va resultar ser multitudinària.

L'Estatut d'Autonomia era el motiu principal de la reivindicació, i el seguia una necessitat que joves organitzats del poble tenien clara: "Anglès encara no té un local per tothom". Va ser un dels lemes que es va cantar durant aquella manifestació, i és que l'anhel de tenir un local social començava a sorgir al poble.

Figura 1. Manifestació 11 de setembre de 1977 a Anglès, Pilar Font.

Aquest grup de joves tenien clar que Anglès necessitava un lloc on reunir-se, dinamitzar el poble per trencar l'*statu quo*, organitzar activitats i accions polítiques. No va ser fins al govern local del 1979 que aquest grup de joves no va aconseguir un local municipal cedit.

Va ser als mateixos anys setanta quan va aparèixer “espai social” com un concepte propi de les ciències socials, i es va començar a interpretar de manera material l'espai i a teoritzar-lo (Hernández, Pérez i Dueñas; 2021). Tot i això, Anglès ja havia tingut un local d'aquestes característiques feia dècades. Entre la fi de la dictadura de Primo de Rivera i l'inici de la Guerra Civil espanyola, Anglès havia comptat amb un Centre Republicà on els vilatans es reunien, feien mítings polítics, organitzaven balls o sessions de teatre (Lanao; 1986).

Des d'aleshores, la voluntat de tenir un local social ha anat apareixent en diversos moments. El 2012, l'Ajuntament d'Anglès va publicar al Pla de Barris la creació d'un centre cívic, que no es va acabar realitzant per falta de diners (e.b.; 2012). Malgrat que el 2015 el nou equip de govern va intentar tirar-ho endavant, la falta de projecte no ho va permetre.

El 2019 es va publicar el Pla d'Actuació Municipal i hi apareixia el centre cívic com un dels serveis de qualitat que es volia aconseguir (Pla d'Actuació Municipal (PAM 2019-2023); 2019) però el poble encara no ha obtingut resposta. Actualment, l'Ajuntament està treballant per aconseguir un espai municipal diàfan que permeti aplegar l'oferta cultural del poble.

Fent aquest breu repàs històric, sembla que un local social ha estat una necessitat perseguida durant dècades al poble d'Anglès.

Aquest article persegueix l'objectiu principal d'esbrinar quines són les necessitats actuals pel que fa a la participació i la cohesió comunitària al poble d'Anglès i s'ha relacionat amb quines característiques tenen els locals socials que puguin fomentar-les.

Per fer-ho, s'han identificat els principals agents que contribueixen a la cohesió social del territori i la seva percepció sobre la cohesió comunitària i el local social. També s'ha relacionat el context social del poble amb els elements bàsics dels locals socials que tenen com a objectiu reforçar la cohesió comunitària. Finalment, s'han definit les característiques d'un local social per promoure la cohesió i participació comunitària.

Per dur a terme aquesta investigació, s'ha estudiat mitjançant llibres i articles científics els conceptes claus: “agents socials”, “participació comunitària”, “cohesió comunitària” i “locals socials”.

A partir d'aquí, es fa una breu explicació de la metodologia emprada durant la recerca i s'exposen els resultats classificats en quatre apartats: els agents socials, la participació, la cohesió comunitària i els locals socials. Per finalitzar l'article, s'exposa la discussió i conclusions extretes.

2.1. Agents socials i participació comunitària

Els agents socials i la participació comunitària són aspectes essencials de l'acció comunitària. En l'àmbit comunitari sorgeixen una gran diversitat d'organitzacions on la població interactua amb l'objectiu de satisfer necessitats socials. Els agents socials (persones, grups, institucions) estableixen mecanismes de cooperació i aliances per tal de confrontar i negociar els seus interessos i estableixen processos de participació social (Lapalma; 2001).

Quan aquests agents formen part d'organitzacions, de grups estructurats, associacions amb ànims diversos, d'interès col·lectiu, grupal o individual, parlem de participació comunitària, ja que es relaciona amb crear, facilitar, prendre possessió d'espais i moments amb la intenció de viure millor, de sentir-se bé amb l'entorn, expressar solidaritat i interès pel que t'envolta de manera immediata (Ajuntament de Girona; 2007). La participació comunitària és indispensable per a l'autoorganització i la implicació en projectes comunitaris. És un procés educatiu que permet la transformació individual i col·lectiva, i les associacions en serien l'entitat més visible d'aquest tipus de participació.

Ayaviri, Quispe i Maldonado (2018) afirmen que els actors i agents locals són els responsables de la conformació de nous escenaris de desenvolupament local. Citen a Yahia (2008) i Siebert (1999) per definir els agents locals com aquell conjunt de forces que mobilitzen aquells territoris, que compten amb iniciatives que tenen un impacte positiu en la transformació social d'una població. Per tant, la participació dels actors és una manera d'ampliar i enfortir el desenvolupament d'oportunitats locals (Ayaviri, Quispe i Maldonado; 2018).

Els agents socials, públics i privats, tenen responsabilitats diferents i papers complementaris. El grau de cohesió d'una ciutat, des del punt de vista social, variarà segons com siguin les

actuacions i interaccions d'aquests agents (Truñó; 2000). Aquest autor (2000) va definir els següents tipus d'agents:

- Administracions local, autonòmica i estatal.
- Institucions i organitzacions de la societat civil (econòmiques i civicosocials).
- Ciutadans i col·lectius promotors d'iniciatives socials.
- Ciutadans i els col·lectius destinataris de les polítiques i serveis.

Per tant, trobem un ventall molt heterogeni de tipus d'agents organitzadors i de formes de gestió. Planas (2011) destaca que cal que els governs locals donin suport a les iniciatives del teixit social, estimulant l'autoorganització i escoltant els interessos i necessitats de les persones del territori, per tal que els agents puguin complementar-se i seguir-se estimulant i creixent.

A més, Planas (2011) explica que, perquè els actors puguin participar, cal que les administracions facilitin els espais, les activitats i els instruments. Entenem, dins d'aquesta definició, que els equipaments socials són claus per a la participació comunitària.

2.2. Cohesió comunitària

El concepte "comunitat" pot entendre's i descriure's de múltiples maneres, una de les que presenta Maya (2009) és basant-la en les relacions interpersonals (i en el sentit de pertinença) més enllà de les condicions geogràfiques. El mateix autor afirma que el grau d'implicació de les persones no fa variar el sentiment de comunitat. Per tant, aquells membres que no participen, també poden estar vinculats a la comunitat.

Quan parlem de comunitat, cal concebre la societat com l'entramat de relacions que es troben en diversos nuclis, i això ens porta a entendre la societat actual com una societat plural que permet que els individus d'una mateixa comunitat puguin pertànyer a múltiples comunitats. (Maya; 2009). Quan s'enforteixen els vincles i les relacions entre els integrants d'una comunitat, es converteixen en relacions imprescindibles per evitar cercles d'exclusió, i és aleshores quan podem parlar d'una comunitat cohesionada (Ajuntament de Girona; 2007).

A part de concebre els vincles com un element important en la cohesió comunitària, Ajuntament de Girona (2007) també parla de les ciutats com espais de desenvolupament d'iniciatives i projectes.

Maya (2009) afirma que el sentiment psicològic de comunitat és un predictor de la participació, i que és un catalitzador d'aquesta. L'autor afirma que la participació comunitària es veu facilitada per l'existència de relacions veïnals, la satisfacció amb el context comunitari i la percepció dels problemes de l'entorn immediat.

2.3. Local social: eina per la cohesió

Estem acostumats a viure immersos en un dia a dia frenètic, ens movem en espais fragmentats, que dificulten poder viure des de la comunitat, formar part d'un lloc i ser-hi present. De fet, Suñé (2023) va fer referència al sistema capitalista com un impediment per reforçar tots aquells espais on socialitzar que no tenen com a objectiu el consumisme.

El mateix autor, però, afirma que la necessitat d'associar-nos fa que encara busquem espais on fer-ho, així com que vulguem dotar de sentit espais públics de diverses formes i fomentar la participació ciutadana directa.

És present la importància d'ajuntar-nos, conformar un teixit associatiu que busqui compartir projectes de tota mena, i donar resposta a les demandes i necessitats d'oci i de cultura del territori segons la diversitat social i cultural que tingui (Palacios; 2017).

Per poder-ho fer, són importants els llocs públics que generen espais de trobada: casals, ateneus o centres cívics, que permeten acollir totes aquestes activitats, on compartir, aprendre i generar projectes, fugint del consum i la capitalització de les propostes pensades per a la comunitat. Planas (2011) defensa la importància de dotar els municipis d'equipaments necessaris que fomentin aquests espais de trobada, que impulsin la formació, la dinamització, la creació i la difusió cultural, ja que tots aquests factors són necessaris per a la inclusió social i el desenvolupament comunitari. Hernández, Pérez i Dueñas (2021, p.158) afirmen que “la comunidad es considerada un factor esencial para lograr la transformación”, per tant, en trobar espais de socialització en una comunitat on es genera conversa, dinàmica cultural, es transmeten valors, coneixements i esbarjo, es dona, sobretot, cohesió social (Arnabat i Ferré; 2015).

Planas (2011) no només defensa la necessitat d'equipaments i serveis públics municipals, sinó que, per tal que aquests tinguin l'impacte desitjat al territori, reivindica la necessitat que els governs municipals ofereixin els mitjans necessaris perquè sigui possible: mitjans tècnics,

infraestructurals i personal qualificat que s'encarregui de la dinamització i gestió sociocultural, on podríem trobar educadores socials.

La convivència i la participació (Hernández, Pérez i Dueñas; 2021); la creació d'experiències comunitàries autònomes i autogestionades que impliquen prendre consciència del que vol dir treballar en comú per un projecte i que connecten una comunitat (Díez i Rodríguez, 2017) o la responsabilitat de ser punts de trobada per la població (Castejón i Guirao; 2018) no només d'aquella que genera propostes, sinó també de la que les consumeix (Palacios; 2017) són característiques fonamentals quan pensem en un espai sociocultural.

Quan parlem de centres socials i la seva relació amb la comunitat i la participació, no podem ometre la seva dimensió més política. Tutor (2018) en fa una gran tesi, on defineix els centres socials com a escenaris on es disputa l'espai, la ciutat i on es confronten aquelles idees d'entendre el que és col·lectiu i el que és urbà. Arnabat i Ferré (2015), en fer un repàs per la història dels casinos, ateneus i centres, parlen del seu impacte en el territori rural com a una nova forma d'organitzar-se, d'exercir la democràcia i la suplència.

Per tant, de manera més o menys volguda, un centre social en un territori vol dir un canvi de paradigma en la manera en com una comunitat interacciona entre ella. De fet, un centre social pot desafiar el sistema jeràrquic al qual estem acostumats, si utilitza l'autogestió i l'autonomia per organitzar-se. La seva dimensió més política apareix quan les persones implicades en els centres socials permeten que aquest espai canviï el medi i les idees que s'hi generen es materialitzin (Tutor; 2018).

Que els espais socioculturals siguin espais de trobada de diferents sectors de la població, que fomentin la participació ciutadana (Hernández, Pérez i Dueñas; 2021) activa i directa i que generin capital social, ja els fa, en ells mateixos, espais polítics i transformadors.

Els espais socials són projectes col·lectius que teixeixen el territori d'experiències emancipatòries, cultura (...), cooperació, noves realitats, nous imaginaris, poder popular (...). Són l'espai per la construcció permanent de totes aquelles persones que hi participen. El «fer» converteix a qui fa en subjecte actiu i també responsable, i són aquests refugis escampats pel territori on es fan infinitat d'activitats d'allò més diverses esdevenint fàbriques de converses, coneixements i experiències per créixer. Són espais

on s'ensenya i s'aprèn cada dia que la vida no és allò que ens pretenen imposar, la vida no és consumir, sinó ser participip; que el treball, no és esllomar-se, sinó fer amb la resta de persones del nostre entorn; que la cultura no es consumeix, es crea i es comparteix (...) i que nosaltres som cada dia més i volem ser entre tots els únics protagonistes de les nostres vides. Als casals, ateneus i altres espais populars, aprendre, gaudir, ensenyar, conviure, construir, pensar i viure... Són els verbs que es conjuguen, ho fan en primera persona del plural i amb ells descobrim que només alliberant-nos avancem cap a la llibertat. (Som Països Catalans citat per Arnabat i Ferré; 2015, p.336).

Dins el gran ventall d'opcions que hi ha en imaginar un local social, a continuació en faig una breu descripció d'alguns d'ells per poder definir-los i atribuir-los característiques que podrien establir diferències.

Per un costat, els centres cívics són equipaments de caràcter cultural i cívic (Gencat; s.d.) de titularitat pública municipal, que esdevenen un punt de trobada, d'acció i d'organització dels agents socials i culturals i que permeten mantenir i fer créixer les interrelacions que es creen en una comunitat (Ajuntament de Girona; 2007). Es dona suport a l'associacionisme i a la participació individual i col·lectiva (Ajuntament de Girona, 2015). Disposen d'un equip humà professional que dirigeix i gestiona els projectes i les activitats amb l'objectiu d'enfortir el teixit social (Ajuntament de Girona; 2007). Així, segons Ayuntamiento de Vitoria-Gasteiz (2000) en un centre cívic és on topen les propostes de l'Administració amb els seus serveis i amb la demanda social per tal d'aconseguir el grau més gran de cohesió social possible.

Els ateneus són entitats culturals obertes a tothom sense discriminació, que es troben al servei de la comunitat amb l'objectiu de difondre coneixements artístics, literaris i científics (Gencat; s.d.). Soldevila (2011) hi afegeix que són espais d'intercanvi de coneixements personals. Arnabat i Ferré (2015) especifiquen que un punt clau d'aquests espais són els cafès, que és on es dona la funció de lleure i sociabilitat.

En l'imaginari d'un ateneu trobem la següent definició de Fontana (2007):

Els ateneus han de ser capaços de treure les classes populars de la hipnosi mediàtica, del consumisme i del menfotisme i tornar-los a oferir cultura en el seu sentit més ampli, una cultura que impliqui participació, implicació i desenvolupament de l'autonomia

intel·lectual personal i que, alhora, afavoreixi la sociabilitat participativa i solidària i trenqui l'aïllament de les persones. (citat per Arnabat i Ferré; 2015, p.370).

Per altra banda, Arnabat i Ferré (2015) parlen de dos tipus de casals populars. Per un costat, aquells que es defineixen ideològicament des de l'independentisme. Per l'altre, i sense entrar en contradicció amb els primers, aquells que s'entenen com a punts de trobada de moviments socials transformadors.

Arnabat i Ferré (2015) defensen que, malgrat que cada centre pugui canviar la forma o el nom, són espais que mantenen els seus trets característics: cooperació, participació, voluntarietat i autogestió.

3. Metodologia

L'objectiu de la recerca que es presenta és estudiar la participació i cohesió comunitària del poble d'Anglès, i les característiques que hauria de tenir un local social per fomentar-les. Concretament, recopilar les característiques del context social d'Anglès, les necessitats, percepcions i experiències dels agents socials locals del territori; i l'opinió de la població i els professionals al voltant d'un local social al poble.

Per assolir els objectius, es planteja una recerca mixta, amb una part quantitativa que recull un qüestionari, i una part qualitativa, amb dos grups de discussió amb els agents socials locals. A partir d'aquí, es fa una anàlisi per identificar si un local social potenciaria la participació i la cohesió comunitària, així com satisfaria aquestes necessitats i, en cas afirmatiu, quins agents socials s'hi veurien involucrats.

Pel que fa als qüestionaris, hi ha un total de 16 preguntes, 12 d'obligatòries, 13 obertes i 3 de tancades. S'ha aplicat en format electrònic a través de Google Forms i s'ha fet difusió a partir de les xarxes socials de l'Ajuntament, difusió per WhatsApp, difusió a través dels quatre centres educatius del municipi i amb cartells amb QR distribuïts pel poble. El qüestionari l'han respost 302 persones, un 5,17% de la població total del municipi. Un 78,8% dels enquestats viuen a Anglès, i un 47% són membres de diverses entitats del municipi. Les característiques dels enquestats, pel que fa a la seva edat, es mostren a la següent gràfica:

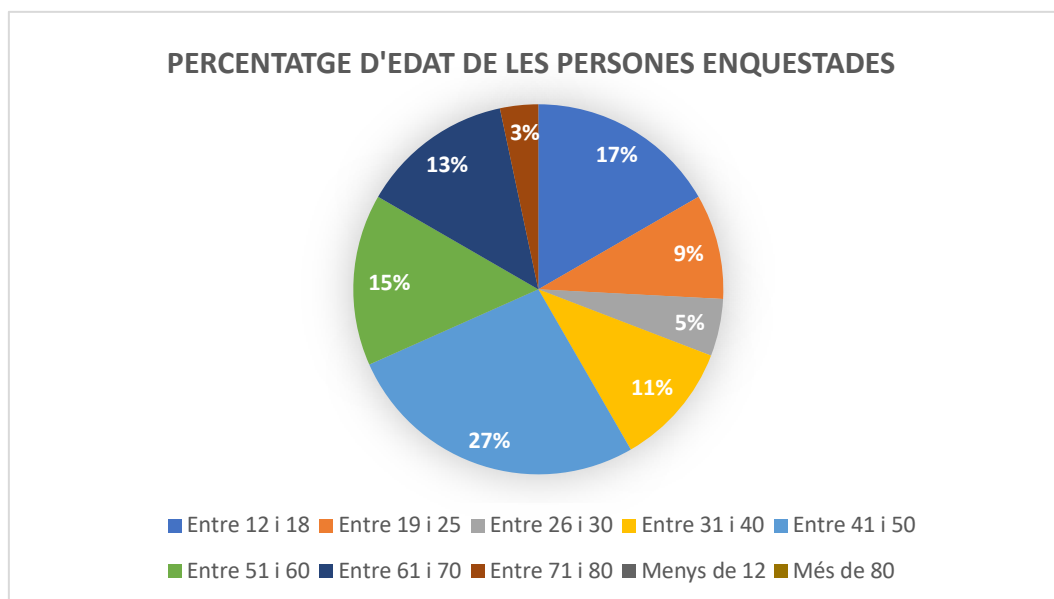

Figura 2: Gràfic amb el percentatge d'edats de les persones enquestades.
Font: elaboració pròpia

En l'àmbit qualitatiu s'han realitzat 2 grups de discussió amb agents clau del territori i hi ha participat un total de 16 persones. Els grups de discussió tenien l'objectiu d'entendre quina percepció tenen els diversos agents socials locals sobre la participació, la cohesió i els locals socials i poder comparar la dels membres d'entitats del poble amb la dels professionals.

El primer grup de discussió s'ha realitzat amb 6 membres de deu entitats diferents del poble (La Trama, AEiG Sant Miquel, Grup Excursionista Ter-Guilleries, Floricel, Oncolliga, Càritas, SPEAC, Amics de la Biblioteca, Consell Local per la República i Anglès per la Independència). Es va utilitzar el grup de WhatsApp amb un representant de cada entitat per convidar-los a participar en el grup de discussió i, amb els interessats, vam escollir el dia. Van participar quatre dones i dos homes d'entre vint i setanta-dos anys. Va durar 1 hora i 30 minuts, es va gravar i transcriure posteriorment i es va recopilar el seu consentiment informat. Les citacions extretes d'aquest grup de discussió se citen sota el codi "GD1".

El segon grup de discussió es va realitzar dins un espai de coordinació professional, la Taula Comunitària. En aquesta reunió trimestral hi assisteixen diversos membres representatius de la comunitat social-institucional d'Anglès. Hi van formar part 10 professionals, totes dones: una representant de l'equip comunitari del consell comarcal, la regidora de benestar social, dos docents dels centres educatius, tècnics de la ludoteca, del centre de dia i de projectes socials municipals; i la treballadora i l'educadora social de serveis socials. El grup de discussió va

durar 45 minuts, i també es va gravar i transcriure, així com recopilar el consentiment informat. En aquest cas, se citen amb “GD2”.

L’anàlisi de dades s’ha fet a partir de la codificació de les transcripcions dels grups de discussió i de les preguntes obertes del formulari (citades amb “E”), on s’han agrupat aquelles aportacions relacionades amb la participació, la cohesió, els equipaments municipals actuals i els locals socials. A partir d’aquí, s’ha analitzat amb Excel la informació quantitativa extreta dels formularis per contrastar-la amb la informació qualitativa dels grups de discussió.

4. Resultats

a) El motor del poble: entitats i agents comunitaris

Per poder contextualitzar la realitat social del poble d’Anglès, cal tenir en compte quins són els agents clau del territori pel seu impacte en els processos de participació social.

Dels resultats es desprèn que, tant les entitats socials del territori com els professionals són clau per als processos de participació comunitària.

Les entitats són peces essencials que fomenten la cohesió i participació; a Anglès, mouen un gruix considerable de la població, tenint en compte que existeixen prop de 40 entitats al poble.

D’altra banda, els professionals socials que es coordinen a través de la Taula Comunitària, on es vetlla per la participació i cohesió comunitària. En formen part diverses professionals que, d’una manera o altra, treballen en el món social.

“Les taules i les comissions de la Taula Comunitària serveixen perquè tothom hi estigui representat a nivell d’agent social. Des d’aquí s’intenta donar a conèixer, construir coses conjuntament per poder-nos ajustar a les necessitats i donar una resposta més real segons el que els professionals detecten en el seu dia a dia. Tot i això, hi ha múltiples factors que nosaltres no podem veure, però que, segurament, la comunitat viu diferent” (GD2).

b) “Els de sempre”: la participació en el poble d’Anglès

Pel que fa a la participació, els resultats de les enquestes ens permeten entendre que aquells que viuen a Anglès i que participen en alguna entitat del poble, són els qui, amb un 21,8% del total, participen “molt sovint” de les activitats que s’hi fan. També es pot observar com, els qui tot i no viure a Anglès formen part d’alguna entitat, també participen molt sovint de les activitats

(un 2,6% del total); mentre que aquells, visquin o no al poble, que no són membres de cap entitat (un 28,14% del total), són els qui han respost que “poques vegades” en participen.

Un concepte recurrent durant tota la investigació, és la percepció que *“hi ha un grup de gent que participa sempre i molta gent que no són participatius”* (E), així com la falta de caliu causada perquè *“la gent, en general, no participa dels actes que es fan al poble”* (E).

Els membres de les entitats, opinen que no es valora el que es fa al poble, i que la gent que ho valora és la mateixa gent que organitza activitats: *“som aquest poc nucli dur”* (GD1). Per la seva part, els professionals afirmen que, malgrat no viure al poble, són conscients que hi ha actes on costa que la gent participi i consideren que, entre els seus reptes professionals, hi ha la dinamització i detecció de necessitats per afavorir la participació. *“Detectar, fer diagnòstic, poder elaborar accions i fer-ne el màxim de difusió perquè les activitats s’obrin a tothom i tothom hi pugui participar”* (GD2).

Així mateix, les professionals valoren que, tot i haver-hi projectes molt interessants, a vegades la participació no és la que esperen. *“No sempre es pot arribar a tothom, o bé el projecte no és atractiu”* (GD2). També reflexionen sobre la càrrega per fer que tothom participi *“Potser hi ha qui no vol participar, i està bé. No participar també és una manera de participar”* (GD2). Elles treballen des de l'àmbit comunitari i la participació de grups, tot i això, les professionals afirmen que treballen molt d'oficines cap a dins, i sovint no compten amb tota la informació.

Els membres de les entitats valoren que, entre les possibles explicacions davant la poca participació, podria relacionar-s'hi les poques activitats tradicionals.

“Ens cansem molt de pressa, falta crear una mentalitat col·lectiva de coses nostres, que perdurin en el temps i que siguin la porta d'entrada a molta gent. Molta gent d'Anglès no participa perquè li fa mandra, no sap qui es trobarà, què es fa després... Falten espais que sàpigues que, si hi vas, t'hi trobaràs a gent i que, a partir d'aquí, sorgeixin altres coses” (GD1).

Tot i això, la majoria dels enquestats (42,7%), independentment de si viuen o no al poble, i de si són membres o no de les entitats, s'identifiquen a ells mateixos com a participants de les activitats, un 36,7% com a cap de les opcions i, en pocs casos, com a generadors d'aquestes o ambdós perfils.

Si posem el focus en les activitats que es fan al municipi, els enquestats destaquen, especialment, les Gales d'Anglès, és a dir, la festa major; la Fira de Sant Antoni i les activitats esportives (curses, excursions o caminades solidàries).

Es percep un cert desacord entre la percepció de l'oferta d'activitats. Mentre un 1,9% dels enquestats afegeix al final del formulari l'oferta pobra d'activitats al poble, les persones d'ambdós grups de discussió afirmen percebre una gran agenda d'activitats durant tot l'any. Tot i això, plantegen que la participació es dona moltes vegades en activitats petites, malgrat el perfil de les persones que participen està molt esbiaixat, tendint a ser membres de qualsevol entitat, així com amb molt d'arrelament al poble.

“Hi ha més coses petites i hi participa menys gent. Són petites coses que, si te'n perds una, no passa res perquè n'hi haurà una altra la setmana vinent” (GD1).

“Un dels factors pels quals hi ha una esclatxa de desigualtat a nivell de participació és un tema socioeconòmic. A Anglès hi ha moltes comunitats diferents i poca representació d'algunes, sempre parlem d'ells però mai amb ells. Coexistim més que convivim, encara. És un tema molt estructural i complex” (GD2).

Les professionals de la Taula Comunitària també valoren la importància de tenir espais oberts a tota la ciutadania que fomentin la cohesió comunitària i que reflecteixin la realitat social del poble. Entre ells es valora la ludoteca com un espai de participació activa amb un perfil d'infant molt variat, malgrat estar actiu des de fa menys d'un any. També es valora molt positivament la biblioteca del poble, com un espai que mou moltes activitats, participació i s'adreça a tots els col·lectius, el defineixen com un espai d'accions comunitàries. Alhora destaquen l'espai jove i la llar de jubilats.

“La gran mancança és tenir espais que siguin representatius de com és la societat d'Anglès” (GD2).

“La biblioteca té molta inquietud per arribar a tothom” (GD2).

Finalment, es comenta la necessitat de canviar el prisma de mirada cap al poble, i obrir-lo:

“Anglès no es pot analitzar com un ecosistema social tancat. De fet, avui en dia les dinàmiques socials i culturals tenen radis d'acció força més amplis. Crec que qualsevol iniciativa no ha de ser pensant en «Anglès» exclusivament, sinó com a zona d'influència. El que pugui passar en un local social a nivell d'entitats pot irradiar més enllà d'Anglès: Anglès-

Cellera-Amer-Bonmatí-Osor. Són dinàmiques que ja van succeint com amb els clubs d'esport, amb l'escola de música o el recentment creat grup excursionista” (GD1).

c) Sentir-se part per separat: la cohesió social a Anglès

Pel que fa a la cohesió social del municipi, ens adonem que, dels enquestats, un 66,8% dels qui viuen a Anglès se senten part del poble; mentre que un 12,6% no ho té clar, i un 20,5% no ho fa. Alhora, la majoria d'enquestats, amb un 35,7%, no acaben d'estar d'acord amb l'afirmació “Anglès: un poble cohesionat”.

Quan ens fixem en com descriuen el poble amb tres adjectius, els més freqüents són “adormit, tranquil i tradicional”, essent “cohesionat” el menys seleccionat. Altres enquestats han coincidit que és un poble dormitori, multicultural, apàtic o avorrit.

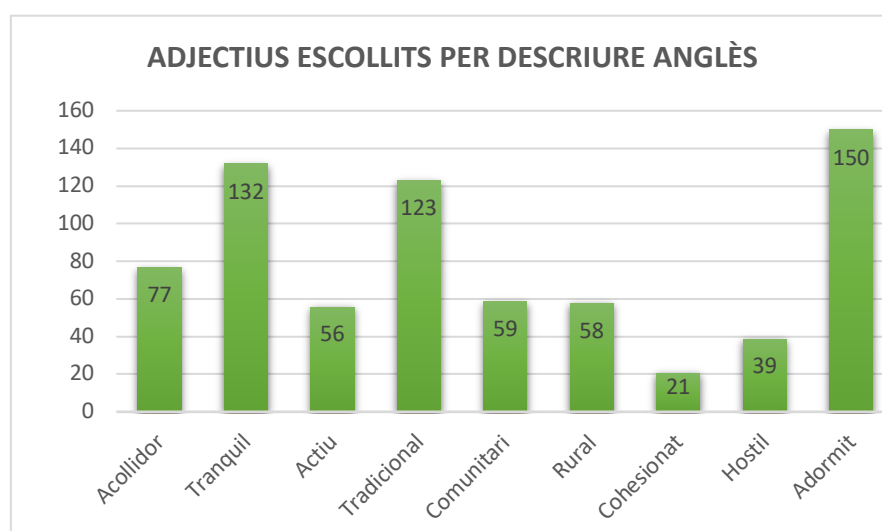

Figura 3: Gràfic amb els adjectius escollits per descriure Anglès. Font: elaboració pròpia

També s'ha destacat el deteriorament del poble pel que fa a altres dècades:

“Veig el meu poble com un poble residencial, dormitori... El fet de no tenir indústria la gent marxa a fora... Genera la sensació que no tenim un nucli. Les activitats que s'organitzen sempre hi acaba assistint el mateix perfil de gent. Penso que hi ha molta feina per fer, per tornar a l'essència de poble, per fomentar la cohesió... Els interessos, les necessitats són molt diferents. Ben segur que un local i molt de temps ajudaria” (E).

“Anglès ha canviat amb el temps. Altres pobles han cuidat la imatge i aquí s'ha deteriorat” (E).

“Anglès ha patit diversos fets que han «desmuntat» una cohesió o sentit de pertinença que abans existia. Anglès era la capital econòmica i cultural de la zona. El desmantellament i caiguda de la indústria que era el motor d’Anglès l’ha deixat sense la vitalitat que tenia fins als anys 90. Això s’ha vist reflectit en el comerç local i en l’activitat cultural. La situació delicada que va patir l’Ajuntament del poble després de la compra de la Burés¹, que va endeutar-se, va crear una espiral negativa que s’ha anat transmetent. «Ser d’Anglès» va deixar de considerar-se positiu, però sembla que els darrers anys aquesta dinàmica està canviant” (GD1).

“En el seu moment, la Burés reunia centenars de persones i es podien fer activitats. Ens falta un centre de gravetat que estiri, però perquè hi hagi un pol d’atracció, ens falta un lloc on poder-ho fer” (GD1).

En termes generals, es coincideix en la manca de cohesió social del municipi i també es destaca el sentiment de segregació pel que fa a la població nouvinguda.

“Penso que, a Anglès, hi ha molta diferència entre la gent «de tota la vida» del poble i la gent nouvinguda, que no li és fàcil entrar en l’entorn sociocultural de les diferents entitats” (E).

“Com passa a molts llocs, amb la vinguda de gent de diverses procedències, s’han fet «grups tancats» o poc permeables. Hi ha diversos «Anglès» que tenen poca relació entre si” (GD1).

“Detectem espais segregats fora les escoles a nivell de col·lectius, no tothom participa igual a les activitats extraescolars. Però el tema de la cohesió no només passa aquí” (GD2).

Així, la percepció general de les persones que han participat en l’estudi és que Anglès no és un poble cohesionat, malgrat que la majoria senti que forma part d’ell. Davant la manca de cohesió que podria vincular-se a múltiples factors ja esmentats, es valora la necessitat de treballar per aquesta, no només per desfer cercles d’exclusió social, sinó per propulsar la participació comunitària.

“Un poble cohesionat és quan tens ganes de sortir de casa perquè saps que trobaràs algú en algun lloc i que passaran coses” (GD1)

¹ La Colònia Tèxtil Burés, creada el 1887, és una de les més importants a Catalunya i es dedicava a la producció de tèxtil i a la filatura de cotó. “Buretex”, que és com va anomenar-se el 1992, va tancar el 2008 (Anglès: Natura i Cultura, 2023).

“Millorar la cohesió i compensar les dificultats, són objectius socials de convivència i de millora” (GD2).

d) El somni perseguit durant dècades: el local social

Quan es pregunta per la necessitat de disposar d'un local social, no hi ha diferències significatives entre les persones que viuen o no al poble i les que formen o no part d'entitats. El 60,9% dels enquestats coincideix que sí que els agradaria que hi hagués un local social al poble d'Anglès.

Així mateix, a les preguntes obertes es fa notòria aquesta dualitat. Per un costat aquells que no creuen que un local social sigui la solució; que els costa imaginar alguna cosa que acabi funcionant al poble; o bé acaben reflexionant sobre la manca d'equipaments municipals com un cinema, un teatre, un auditori o altres espais que fan que, aquest buit d'espais on trobar-se sigui *“un problema endèmic que no sembla tenir solució”* (E).

Per altre costat, hi ha aquells que creuen que *“les coses noves sempre aporten coses bones”* (E), i s'imaginen el local social som un lloc còmode i agradable, que fomentés el respecte i la tolerància, però que, sobretot, tingués una oferta molt àmplia i que, per tant, fos un lloc de trobada intergeneracional, d'unió, de coneixença, on compartir inquietuds i generar propostes que poguessin fer partícip a tothom.

Hi ha un imaginari col·lectiu on el local social representa la centralització de la informació i de tota l'oferta d'activitats del municipi, fet que dona resposta a una necessitat reiterada durant la recerca: la sensació que la informació relacionada amb les activitats no és de fàcil accés. Tant pels qui ho organitzen *“A vegades vols muntar una cosa un dia, però és difícil mirar si ja n'hi ha alguna altra de programada”* (GD1), com per aquells que volen assistir-hi, però no tenen manera d'assabentar-se'n perquè hi ha una barrera, tant tecnològica com social.

Xerrades, concerts i activitats infantils i juvenils són les tres propostes d'activitats més requestades per les persones enquestades. També destaquen un bar a preus populars, activitats esportives, culturals i formatives, així com un lloc de trobada i de reunió. Altres propostes que es fan són exposicions, jocs de taula i manualitats, un espai on compartir aficions com la cuina i la costura, així com un lloc on compartir inquietuds i necessitats pel que fa al barri i al poble. El teatre és una necessitat que s'evidencia tant a les enquestes com durant el grup de discussió

amb el teixit associatiu, reivindicant-lo com un espai que hauria d'estar vinculat al local social des de la promoció de la cultura i la centralització d'activitats culturals.

La majoria d'entitats del poble disposen d'un local municipal o privat on reunir-se, propi o cedit esporàdicament. Tot i això, durant el GD1, tots es mostren proactius amb la idea d'un local social al poble, però no se l'imaginen com a un espai gaire relacionat amb les entitats, ja que consideren que això pot ser una barrera d'entrada. El mateix succeeix amb el GD2, on les tècnics també es mostren molt interessades amb la proposta, i aclareixen que els agradaria que aquest espai fos neutral, perquè consideren que l'etiqueta "serveis socials" a vegades no anima a tothom a participar.

Es coincideix amb la idea d'un espai de trobada conjunt com una nova manera de socialitzar dins el poble, així com de generar noves propostes i incentivar la participació:

"Sempre seria positiu tenir un local social, entès com un espai de trobada obert a tothom que formi part del teixit associatiu. A vegades, el fet de promoure activitats conjuntes estira a més gent... Sembla que sempre passen coses quan obres espais. Els locals socials sempre han estat un caldo de cultiu, de participació, de coses que passen allà i que poden extrapolarse" (GD2).

Tant en les enquestes com en els grups de discussió, sorgeixen dos discursos diferents pel que fa a la gestió d'aquest local. Per un costat, es reivindica la importància d'un/a professional i el suport de l'Ajuntament:

"Un local social tindria èxit si la persona que ho gestiona té formació en l'àmbit social per tal de saber dinamitzar adequadament l'espai i les activitats" (E).

"Tenir una persona amb sou que obrís tot el dia, algú responsable amb una tasca concreta" (GD1).

Per l'altre, l'autogestió es posa al centre:

"Seria ideal acompanyar perquè funcionés sol" (GD2).

"Cal que les activitats que s'hi ofereixen siguin generades des de les entitats. Ha de ser un local realment social, no municipal entès com un servei de l'Ajuntament. Es pot crear un ateneu d'entitats o quelcom similar, es pot agafar d'exemple l'Ateneu de Salt a la Coma-Cros" (GD1).

Es parla d'un espai d'interrelació on *“no fa falta que tots hàgim d'estar allà, però que pugui figurar moltes coses seria molt interessant”* (GD2).

Tant a les enquestes com en els grups de discussió, quan es parla del local social s'evidencia la necessitat d'un lloc de trobada al centre del poble. *“A nivell comunitari, el millor és estar tan connectats com sigui possible. Com més relació hi ha, no ens sentim tan sols i podem fer més coses conjuntes, més grosses i més coherents”* (GD2).

5. Discussió i conclusions

Amb aquest estudi es pretén fer palès la situació social actual pel que fa a la cohesió i la participació comunitària del municipi d'Anglès, així com la voluntat general d'establir mecanismes per potenciar-les i l'evidència d'uns agents socials locals motors per donar resposta a aquesta necessitat.

Els resultats obtinguts evidencien que els agents socials del municipi que vetllen per la participació comunitària són, d'una banda, els professionals que formen part de la Taula Comunitària que treballen a partir de propostes amb el suport administratiu. I, per altra banda, aquelles entitats voluntàries del poble amb membres que organitzen activitats diverses durant tot l'any per fomentar la cultura, l'esport i l'oci al poble. Malgrat ser els dos agents socials principals, s'ha exposat la manca de coordinació i relació entre ambdós grups, fet que afecta de manera explícita la participació comunitària.

S'ha detectat una relació directa entre formar part del teixit associatiu del poble i la implicació participativa en aquest. S'entén que és la satisfacció de les persones que en formen part amb el context social, així com a la xarxa establerta dins el municipi que fomenta la participació individual i col·lectiva dins la comunitat.

Amb els resultats obtinguts, també s'ha evidenciat la necessitat del poble de revertir la segregació social actual, producte de les diferències socioeconòmiques, la manca d'espais de trobada o la desinformació de l'oferta; així com la voluntat de tenir un equipament municipal que fomenti la participació comunitària i, per tant, la cohesió social del municipi. Es fa palès la necessitat del poble de traslladar el sentiment de comunitat existent a una sensació de cohesió social col·lectiva, i s'ha valorat la participació comunitària com la peça clau que podria fer moure tot l'engranatge.

En aquesta línia, també s'ha demostrat que els locals socials són equipaments que potencien la participació comunitària generant un espai de trobada comunitari, que acull activitats diverses, fomenta la interrelació i facilita la producció de noves propostes. Alhora, s'ha fet palesa la necessitat de donar resposta a les demandes d'oci i cultura, com el teatre; o un espai on centralitzar totes les activitats; un lloc que reflecteixi la realitat social del municipi i esdevingui un lloc d'inclusió i difusió cultural.

Donant resposta a l'objectiu general de l'estudi, ateses les condicions de participació i cohesió comunitària que presenta el poble d'Anglès, es pot trobar en un local social la manera de donar resposta a les necessitats detectades durant la recerca i esmentades amb anterioritat.

Ateses aquestes necessitats detectades, es considera que el local social del poble d'Anglès hauria de presentar les característiques següents: ubicar-se al centre del poble i tenir una relació directa infraestructural amb el teatre (avui dia ubicat a la Sala U d'Octubre). Aplegar activitats diverses per a totes les edats: xerrades, tallers, formacions, concerts, etc. Així com ser un espai de trobada informal, que permeti conèixer-se i establir noves relacions socials al poble i generar propostes en comú que esdevinguin realitat. En definitiva, un espai on fomentar la participació activa i directa dels anglesencs i anglesenques.

Per altra banda, segurament per poder copsar totes aquestes necessitats, sigui necessari un/a professional que treballi perquè aquestes siguin cobertes. Alhora, però, considero que s'hauria de cuidar la relació amb els agents socials locals actuals perquè aquests trobessin, en el local social, un espai idoni per reunir-se, ampliar la xarxa, obrir les seves accions i fer-hi activitats. Per altra banda, també considero essencial que la presència d'un/a professional no impliqui una desavinença amb la promoció de l'autogestió, per tant, que el local sigui un espai on generar propostes i autogestionar-se.

Finalment, per fomentar la participació ciutadana en totes aquelles activitats ja existents, seria necessari que el local social fos un lloc on centralitzar tota la informació del poble relacionada amb l'oferta social, cultural, esportiva, etc.

Entre les limitacions de la recerca hi ha la proximitat i implicació de la investigadora en la dinàmica comunitària del territori estudiat, fet que ha pogut condicionar algun biaix en els

resultats i precipitació a les conclusions. En l'àmbit metodològic, la recerca podria haver-se enriquit si s'hagués realitzat l'aplicació de l'instrument quantitatiu prèviament al qualitatiu per poder contrastar els resultats durant els grups de discussió. Finalment, cal tenir també en compte que no es veu del tot recollida la veu de la població gran (més de 80 anys), i que es podria haver revertit fent difusió del formulari a la Llar de Jubilats o a la Sala de Ball.

Tot i això, la informació obtinguda durant aquesta investigació ofereix una primera mirada a les necessitats presents entre la població d'Anglès pel que fa a la cohesió i participació comunitària. S'observa com, dins una societat que ens empeny a individualitzar-nos, viure dins la pressa, la productivitat i la capitalització de tot entorn social, existeix la necessitat i voluntat de voler-se trobar, i generar espais on el contacte i el "de tu a tu" tornin a posar-se al centre de les relacions humanes. "Només dedicant temps als altres construïm la comunitat. Necessitem vestir el temps, donar-li sentit" (Suñé; 2023, p.29).

S'ha demostrat la tasca social que realitzen els diversos agents comunitaris, així com la seva voluntat de transformar i millorar l'entorn. En un municipi on la segregació hi és present, el sentiment de comunitat individual és viu. Això ens permet demostrar que són necessaris els espais de participació comunitària, la centralització de tot el que implica per valorar la tasca del teixit associatiu del poble i la de les tècnics per tal de potenciar la participació i, d'aquesta manera, la cohesió comunitària del poble d'Anglès.

Per fer-ho, es considera necessari que els governs locals apostin per polítiques socials; que confiïn en tots aquests mecanismes d'acció comunitària oferint mitjans tècnics i infraestructurals que donin resposta, no només a aquestes polítiques socials, sinó a les culturals i educatives del municipi (Planas; 2011). Propugnar la participació i cohesió comunitària seria, alhora, propugnar el benestar de la població.

La voluntat d'aquesta recerca ha estat investigar una situació social, que ha acabat evidenciant unes necessitats comunitàries històriques que continuen sense resposta. Són moltes les respostes que poden donar-se, però n'és una la que fa anys que es reclama: un local social per tothom.

6. Referències bibliogràfiques

Ajuntament de Girona (2007). *Proximitat i Relació per a la Cohesió Social. Programa marc de la Xarxa de Centres Cívics de l'Ajuntament de Girona*. Ajuntament de Girona i Xarxa de Centres Cívics.

Ajuntament de Girona (2015). *Equipament de proximitat: Centre Cívic, Espai cívic i Local Social*.

https://web.girona.cat/documents/20147/259442/2018_DefinicionsEspais2015.pdf

Anglès: Natura i Cultura. (2023). *La fàbrica Burés*. <https://labures.ajangles.cat/es/la-fabrica-bures/>

Arnabat, R. i Ferré, X. (2015). *Ateneus. Cultura i Llibertat*. Federació d'Ateneus de Catalunya.

Ayaviri, D.; Quispe, G. i Maldonado, R. (2018). Participación de los actores en el desarrollo local en entornos rurales. *Revista de Ciencias Sociales (RCS)*, 15(3), 62-82. ISSN: 2477-9431

Ayuntamiento de Vitoria-Gasteiz (2000). *Centros cívicos y Servicios de Proximidad*. xabide

Castejón, M. i Guirao, C. (2018). Espacios culturales y territorio. Propuesta de una metodología para fomentar la participación ciudadana: El caso de barrio del Carmen y el Museo de la Universidad de Murcia. *Culturas. Revista de Gestión Cultural*, 5(2), 1-19. EISSN: 2386-7515

Díez, E. I Rodríguez J. (2017). Ciudades educadoras: espacios de encuentro y convivencia antineoliberal. *Intersticios: Revista Sociológica de Pensamiento Crítico*, 11(1), 69-81. ISSN: 1887-3898

e.b. (2012, juny 28). Anglès aprova el projecte del Pla de Barris però no li posa data. *Diari de Girona*. <https://www.diaridegirona.cat/comarques/2012/06/28/angles-aprova-projecte-pla-barris-49369129.html>

Gencat (s.d.). *Centre Cívic*. http://gencat.cat/benestarsocialifamilia/immigracio/recursos/courses/centre_civic/#t1

- Hernández, Pérez i Dueñas. (2021). La dinamización de los espacios socioculturales: una experiència desde el contexto comunitario. *Revista Caribeña de Ciencias Sociales*, 10(3), 155-168. <https://www.eumed.net/es/revistas/caribena/marzo-21/espacios-socioculturales>
- Lanao, P. (1986). *Anglès*. Diputació de Girona. Caixa d'Estalvis Provincial. ISBN: 84-86377-18-8
- Lapalma, A.I. (2001). El escenario de la intervenció comunitària. *Revista de Psicologia*, 10(2), 61-70. ISSN: 0716-8039
- Maya Jariego, I. (2009). Sentido de comunidad y potenciación comunitaria. *Apuntes de Psicologia*, 22(2), 187-211. <https://doi.org/10.55414/ap.v22i2.50>
- Palacios, D. (2017). Los Centros Socioculturales de Distrito en Madrid: un análisis estratégico para la participación comunitaria. *Culturas. Revista de Gestión Cultural*, 4(2), 23-39. EISSN: 2386-7515
- Pla d'Actuació Municipal d'Anglès (PAM 2019-2023). (s.d.). *Ajuntament d'Anglès*. <https://som.angles.cat/pla-dactuacio-municipal-dangles-pam-2019-2023>
- Planas, A. (2011). Polítiques culturals. Soler, P (coord.), *L'Animació sociocultural: Una estratègia pel desenvolupament i l'empoderament de les comunitats* (p. 251-274). Barcelona: UOC.
- Soldevila, J. (2011). Casal Popular l'Arreu. Ideologia, Cultura i Oci. *Arts: revista del Cerce de Belles Arts de Lleida*, 34, 14-17. ISSN/ISBN: 1576-8368
- Suñé, J. (2023). L'associacionisme professional. Elogi a l'associacionisme. *Ítem. Col·legi Oficial de Bibliotecaris i Documentalistes de Catalunya*, 75, 23-33. <https://raco.cat/index.php/Item/article/view/421995>
- Truñó, E. (2000). *Un objectiu: la cohesió social*. Aula Barcelona.

Tutor, A. (2018). *Ensanchando el campo de lo posible: Los Centros Sociales como reformulación del espacio público*. [Tesi doctoral, Universitat Autònoma de Barcelona].
Tesis Doctorals en Xarxa (TDX). <https://www.tdx.cat/handle/10803/664066#page=1>